

(jfr Sö 254 **alhiltar**, Sö 260 **hakunar**, Sö 268 **runar**). Prepositionen 37—38 **at** står i så fall pleonastiskt.

Det tredje mansnamnet i inskriften, *Asbiorn*, som står på korsfoten, utan predikat och utan samband med den övriga inskriften, är säkerligen namn på runristaren. Utom Sanda-stenen har han tydligen ristat den närbelägna Högsta-stenen, Sö 265. Hans mönster är mycket enkelt, och han tillhör de tidigare runristarna på 1000-talet i Södermanland. Han brukar ännu **o**-runan i betydelsen av nasalerat **a**: Sö 266 **ontuit**, **onunt-ar**, **osbiarn**, Sö 265 **osur**. En likartad ornamentik har Broby-stenen, Sö 263, men huruvida denna verkligen är utförd av Asbjörn själv, är mera ovisst; här brukas **o**-runan som tecken för *u* (**koplauk**).

Anmärkningsvärd är **s**-runans form, med staplarna i sned vinkel mot slinglinjerna. I särskilt hög grad är det fallet med 13 och 15 **s**, mindre med t. ex. 47 **s**, som liknar **s**-runorna på Sö 265. Samma egenhet förekommer å den närbelägna Valsta-stenen, Sö 273, och på Amundes ristningar i Södertörn (se Sö 217, 229, 254). Här har också korset samma karakteristiska form. Det är därför tydligt, att Amunde lärt sin konst av den äldre Asbjörn.

267. Småhamra, Österhaninge sn, Sotholms hd.

Pl. 195.

Litteratur: D 8vo 12. G. Upmark, Sotholms härad 1, s. 40; Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria (1877), s. 7.

Avbildning: Dybeck a. a.

Ett fragment av en runsten, som enligt Dybeck ännu år 1854 låg »i gatan mellan Norrby och Småhamra, nära bron öfver den mellan byarne löpande rännilen . . . Detta år fördes han derifrån till Småhamra för att inläggas i grunden till en uthusbyggnad, men räddades af en dräng». Sedermera har emellertid fragmentet förkommit. Det söktes förgäves redan av Upmark och Boije. Dessa ha emellertid i Småhamra by fått uppgifter om att en sten »med krumelurer på», möjligen en annan del av samma runsten, blivit inlagd i grunden till ett fähus, men ovisst var. Enligt Boije skulle detta antagligen ha skett år 1852.

På Dybecks teckning finnas endast runorna **hulfa**, troligen början av namnet *Hol(m)fastr* (se nedan Sö 311—312).

Utan tvivel är det denna sten, som Dybeck åsyftar, då han i *Runa* (fol.) 1, s. 60 uppger, att han har funnit en runsten vid Norrby i Österhaninge sn.

268. Söderby, Österhaninge sn, Sotholms hd.

Pl. 131.

Litteratur: L 825, D 8vo 85. J. H. Schröder, Södermanlands Fornminnen (hs S 115 i Uppsala Universitets Bibliotek), bl. 26 (ett löst inklistrat blad, med teckning); G. Upmark, Sotholms härad 1, s. 41; S. Boije, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: Schröder a. a.; Dybeck a. a.; en annan teckning av Dybeck (¹/₃ 56) i hs R 552, Uppsala Universitets Bibliotek; Upmark (ATA); Brate (ATA).

Runstenen är, enligt en anteckning i Schröders *Södermanlands Fornminnen*, »funnen d. 18. Dec. 1821 vid Söderby säteri uti Österhaninge stället Nyplogen ¹/₂ aln under jorden». Troligen har den blivit framflyttad till gården och efterhand bortglömd. Dybeck berättar (1857), att den »låg för tjugu år sedan på Söderby »trägårdsgärde» med ristningen nedåt. En stensprängare hade borrarat ett tre tum djupt hål midt i stenen, då vid ett ytterligare slag af klubban borren

med ens sprang tvärt igenom och ned i jorden. »Det var mig en ...!» sade mannen. Vidare borrhning fanns nu öfverflödigt. Den tunna flisan vändes utan svårighet. Ristningen upptäcktes och gårdens innehafvare lät föra Runstenen fram till boningshusen, der han restes mot en vägg». Upmark meddelar, att stenen blivit »anträffad i en åker vid dikning, sedermera framkörd till gården». Den står nu rest i trädgården vid östra gaveln av spannmålsboden, med den ristade sidan vänd mot S.

Gråsten. Höjd 1,80 m., bredd (vid foten) 0,46 m. Ristningen är tydlig.

Inskrift:

+ **hialm**₅**uiþr** + **raisti**₁₀ + **stain**₁₅ + **at**₂₀ · **pork**₂₅ || **ut**₃₀ + **sun**₃₅ **sn**₄₀ + **amuti**₄₅ + **risti** + **runar** +

Hialmviðr raisti stein at Þorgaut, sun sinn. Amundi risti runar.

»Hjälmsvid reste stenen efter Torgöt, sin son. Amunde ristade runorna.»

Till läsningen: Icke stunget är 26 **k**. 44 **r**: mellanstreckket i bst saknas; det har aldrig varit ristat. Sista runan är **r**, icke **ṛ**. — Schröder (och L 825): 1—9 **almuiþr**, 23—28 **porkut** (L 825 **þor** + **k**·), 32—33 **s**·**n** (L 825 **sin**). — Dybeck: **hialm**₅**uiþr**, **porkut**, **sn**.

Mansnamnet *Hialmviðr* förekommer även på en uppländsk runsten, Spånga kyrka (*UFT* 2, s.70). Om *Þorgautr* se Sö 336.

Stenen är ristad av en Amunde. Säkerligen är det samme runristare, som har signerat Sö 215, 233 och 271 och dessutom har ristat flera andra stenar i Södertörn. Att hans ornamentik på Söderby-stenen är så olika det mönster, som han annars använder, beror helt visst på stenens långsmala form. Denna har tvungit ristaren till ett originellt mönster; de båda ormhuvudena, med det runda ögat, den långa nackfliken, den framåtvända panntofsen, det öppna gapet med de båda tänderna, erinra mest om ristningar sådana som Sö 269, 274 m. fl. Med av Amunde signerade eller honom säkert attribuerade ristningar finnas följande anmärkningsvärda likheter: **raisti** + **stain** (utan omskrivning med 'låta' och utan demonstrativpronomen), **runar** med **r** i stället för väntat **ṛ** (jfr Sö 254 **alhiltar**, Sö 215 **rolfr**, Sö 217 **suertikr**), den omvända formen av **s**, skilletecknet + (liksom Sö 271).

269. Söderby malm, Österhaninge sn, Sotholms hd.

Pl. 132. Pl. 1: B 668.

Litteratur: B 668, L 819. Ransakningarna 1667—84; G. Upmark, Sotholms härad 1, s. 40; S. Boije, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: P. Helgonius (i Peringskiölds *Monumenta Sudermannicæ*, där signeringen »DSt» är ändrad till »P.H», och B 668); Brate 1900 (ATA).

Runstenen står i södra delen av Söderby villasamhälle, på östra sidan om landsvägen Stockholm—Västerhaninge, omkring 25 m. från vägen. Platsen är belägen ungefär 750 m. S om den punkt, där vägen till Handens station tager av från landsvägen. Markområdet har tillhört Söderby gård och har under senare tid styckats till egnahemstomter. Den tomt, på vilken runstenen befinner sig, har nummer 283, litt. 28 Ah. Stenen restes här 1925 på en grund av cement, på samma plats där den tidigare länge legat kullfallen.

Utan tvivel är det samma runsten, som omtalas i *Ransakningarna* 1667—84, stående »vedh vägen emellan Söderby och Wester Haninge körka på sanmoon» (se ovan Sö 261). Enligt Peringskiölds *Monumenta Sudermannicæ* och *Bautil* befann den sig »på heden vid stora vägen». Stenens plats finnes utmärkt å Geologiska kartbladet »Stockholm».